liet ze gelaten over zich heen gaan. Des te meer reacties volgden toen hij, na waarderend gesproken te hebben over de Vlaamse cultuur, zich tegen de vorming van 'Groot-Nederland' uitsprak met de woorden: 'Het past ons niet, onze handen uit te strekken naar wat niet van ons is' (zeer langdurig applaus) en nog sterker waren die reacties toen hij met stemverheffing uitriep: 'De vrijheid van godsdienst, van levensbeschouwing en opvoeding spreekt vanzelf' (applaus). 'Wie aan die vrijheden raakt, raakt aan de Nederlanders zelf!' (daverend applaus) 'Deze vrijheden willen wij tegen elke aanranding verdedigen!' (een ovatie) 'De nood der tijden', aldus zijn slot,

'brengt ons eindelijk samen, heeft weer Nederlanders van ons volk gemaakt. Het samengaan mag geen rem zijn. Wij moeten met volle kracht vooruit naar een rechtvaardige toekomst. Laten wij later voor onze gevallenen een gedenkteken kunnen oprichten en daarin kunnen beitelen:

'Hier liggen uw zonen, als zaden in 't zand,
Brengt hun dank, o Nederland!''

Luid applaus en luid gejuich weerklonken en toen aan het einde der bijeenkomst niet het Wilhelmus, maar het refrein van het schoolliedje 'Waar de blanke top der duinen' door de gehele zaal meegezongen werd: 'Ik heb u lief, mijn Nederland!' (wie de woorden van het Wilhelmus niet kende, kende in elk geval *die* regels), steeg het enthousiasme ten top. Homan, de Quay en Einthoven werden bij het verlaten van het podium als politieke helden, ja als verlossers toegejuicht. Velen namen geen seconde aan dat zij hun vriendelijke woorden aan het adres van Duitsland of van de bezettingsoverheid ernstig gemeend hadden: dat was slechts camouflage geweest! Een camouflage die het, zo meende men, het Driemanschap mogelijk gemaakt had, op slimme wijze een nationaal, een waarlijk-Nederlands enthousiasme te ontketenen gelijk men nooit eerder had beleefd.

Dat enthousiasme had een anti-Duitse strekking. Het duurde niet lang of er werden protesten geuit zodra men zich in de vergaderingen positief over de bezetter uitliet. Iets verder gaand dan Homan, zette Jef de Brouwer voorman van 'Brabantia Nostra', op de eerste grote Unievergadering in Utrecht uiteen, 'dat de Unie bij de Duitsers heus wel wat kan bereiken. Een diep gegrom dat steeds sterker werd', zo herinnerde zich een der aanwezigen,

'ging door de duizenden. Dàt moesten we niet! Voor ons hoefde de Unie geen mooi weer te spelen bij de Duitsers. En wat gaf het ons een voldoening om hier met een zo grote massa gezamenlijk uiting te geven aan de gevoelens die we voor de bezetter koesterden! Na afloop gingen de mensen in groepen naar huis,